

Jacek Leszczyński*

Wybrane aspekty współpracy Instytutu IMPiB z MSP na przykładzie projektów celowych realizowanych przez FSN – T NOT

Some aspects of the collaboration between IMPiB Institute and MSP on example of sight projects realized by FSN – T NOT

Innowacyjność i związany z nią transfer wiedzy z nauki do biznesu to zagadnienia, które w Polsce dopiero od paru lat zaczęto szerzej włączać do polityki gospodarczej na wszystkich szczeblach administracyjnych. Na wzmożonym zainteresowaniu innowacyjnością zaważyła strategia lizbońska (2000) Unii Europejskiej, która uznaje ją za sposób na osiągnięcie celu strategicznego: stworzenia najbardziej konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy.

W szerszym ujęciu pojęcie **innowacji** oznacza wprowadzanie nowości, czyli zmian jakościowych, co wpływa stymulująco na gospodarkę. Nie zawsze jednak musi być to absolutne *novum* na skalę światową. Innowacja może również dobrze oznaczać zmianę produktu lub procesu produkcyjnego, stanowiącą nowość na skalę wprowadzającego ją przedsiębiorstwa, kraju lub regionu.

W budowaniu nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy powinno uczestniczyć całe społeczeństwo, wykorzystując istniejące struktury państwowe i ekonomiczne do tworzenia i wykorzystywania zasobów wiedzy. Wprowadzanie innowacji pomaga bowiem uzyskać szereg pozytywnych rezultatów ekonomicznych. Przedsiębiorcom pozwala na rozszerzenie oferty rynkowej i dostosowanie jej do potrzeb klienta, a także na podniesienie jakości produktów oraz obniżenie kosztów produkcji. Dla władz danego regionu istotny jest zaś jego szybszy rozwój i konkurencyjność oraz większa liczba miejsc pracy, szczególnie w nowoczesnych sektorach.

Zarówno oczekiwania przedsiębiorców, jak i władz skłaniają do poszukiwania nowych rozwiązań: te właśnie potrzeby są motorem działalności innowacyjnej, która jest siłą napędową wzrostu gospodarczego.

Ważne jest, aby wprowadzanie innowacji było procesem ciągłym, mającym oparcie w odpowiednich instrumentach wspierania powiązań pomiędzy nauką a biznesem oraz w długookresowej polityce proinnowacyjnej. Instrumenty te, przeznaczone dla firm, jak i jednostek badawczych, można podzielić na:

1. Finansowe, czyli fundusze doręczeniowe, ulgi podatkowe dla działalności badawczo-rozwojowej lub granty na projekty dla jednostek badawczych.

2. Instytucjonalne, tj. ochronę praw własności intelektualnej, programy szkoleniowe, programy staży i

praktyk, wspólne programy badawcze firm z jednostkami naukowymi.

3. Infrastrukturalne, czyli inkubatory przedsiębiorczości lub parki technologiczne.

Podstawowe oczekiwania wobec polityki proinnowacyjnej obejmują:

1. Wzrost wydatków państwa na badania naukowe i prace rozwojowe, prowadzone przez szkoły wyższe, instytuty i jednostki badawczo-rozwojowe, do poziomu takiego, jak w innych krajach UE.

2. Wpływ władz i organizacji przedsiębiorców na wybór podejmowanych tematów badań w sferze B+R, pozwalający ukierunkować je na potrzeby rynku i przemysłu.

3. Rozwijanie przez państwo tzw. organizacji pomocowych, zapewniających transfer technologii do firm.

4. Tworzenie systemu organizacyjnego ułatwiającego przedsiębiorcom dostęp do funduszy finansujących rozwój innowacji.

5. Pomoc państwa w promocji produktów i technologii na rynku międzynarodowym.

Wśród wymienionych wyżej form wspierania innowacyjności szczególnie istotny jest, ujęty w punkcie 4, system finansowania rozwoju innowacji.

Wsparcie realizacji prac B+R związanych z innowacjami technologicznymi i produktowymi zasadniczo opiera się na trzech dostępnych źródłach finansowania:

1. Projekty dla małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), realizowane dzięki środkom finansowym pochodzącym z budżetu państwa. Finansowaniem i koordynacją projektów, obejmującą przyjmowanie aplikacji, ocenę oraz rozliczanie projektów, zajmuje się w ramach programu FSNT NOT Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT.

2. Projekty celowe realizowane w ramach funduszy unijnych. Są one finansowane ze środków funduszy strukturalnych; mogą być realizowane przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw, samodzielnie lub we współpracy z instytucjami B+R.

3. Projekty celowe finansowane z budżetu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, które mogą być realizowane przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsię-

*Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników, Toruń

biorstw, samodzielnie oraz we współpracy z instytucjami B+R.

Według raportu „Badanie efektywności wykorzystania środków publicznych na działalność badawczą i rozwojową w Polsce dla przedsiębiorstw i gospodarki”, Warszawa, lipiec 2008, sporządzonego w ramach programu „Możliwości podniesienia potencjału innowacyjnego polskich MSP”, projekty innowacyjne w wielu przypadkach mogą być realizowane tylko dzięki wsparciu ze źródeł publicznych. W przypadku braku takiego wsparcia nie byłyby one urzeczywistniane lub też ich zakres zostałby znacznie zmniejszony, a co za tym idzie, także stopień ich innowacyjności. Najczęściej firmy nie zdecydowałyby się wówczas na współpracę z jednostkami naukowymi, co mogłoby znacznie obniżyć wartość merytoryczną tych projektów.

Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników uczestniczył jako wykonawca zadań badawczych w 15 projektach tzw. celowych, dofinansowanych w ramach programu FSNT NOT. Dofinansowanie tych projektów dotyczyło wprowadzenia nowoczesnych wyrobów lub technologii obejmujących fazę badawczo-rozwojową oraz wdrożenie.

Przez zadania badawcze należy rozumieć:

- *badania przemysłowe*, które obejmują badania służące zdobyciu wiedzy oraz umiejętności w celu opracowania nowych produktów/procesów lub wprowadzenia ulepszeń do już istniejących,
- *prace rozwojowe* – wykorzystywanie dostępnej wiedzy i umiejętności do planowania produkcji oraz do tworzenia i projektowania nowych lub ulepszonych produktów/procesów.

Wynikiem realizacji wspomnianych projektów celowych było opracowanie nowych produktów i technologii. W większości przypadków były to innowacje na poziomie krajowym. Niejednokrotnie w wyniku realizacji projektu uzyskiwano produkt, który stawał się podstawowym lub jednym z podstawowych produktów firmy. Efektem realizacji projektów było pozyskanie przez firmę nowych klientów, często rozwój eksportu oraz zwiększenie przychodów. Rezultaty ekonomiczne i rynkowe takich projektów można w zależności od firmy oceniać jako dobre lub bardzo dobre.

W przypadku wszystkich 15 projektów rezultaty ekonomiczne i rynkowe osiągnęły poziom zakładany we wniosku, a w kilku nawet go przewyższyły.

Oznacza to, że w wyniku wdrożonego projektu celowego wypracowano rozwiązanie technologiczne, które pozwoliło na wprowadzenie nowego produktu lub ulepszenie produktu już istniejącego, co w efekcie zaowocowało zakładanym wzrostem sprzedaży.

Projekty te z jednej strony wymagały od przedsiębiorcy nawiązania współpracy z jednostką badawczą, a z drugiej pozwalały pokryć koszty takiej współpracy. Jest to o tyle istotne, że część wspomnianych firm nie współpracowała wcześniej z jednostkami B+R. Dla przedsiębiorców korzystna jest również możliwość rozliczania się po zrealizowaniu określonych etapów projektu. Natomiast z punktu widzenia celów projektu szczególnie istotne wydaje się jedno z wymagań wpisanych w system oceny i rozliczania, a mianowicie zobowiązanie do przekazania informacji o wykorzystaniu wyników projektu celowego oraz efektach społecznych i gospodarczych prac wdrożeniowych po upływie roku od ich zakończenia.

Przy okazji analizy przebiegu nawiązanej w ramach projektów celowych współpracy z firmami, od etapu wnioskowania do zakończenia umowy, nasuwa się ogólny wniosek natury praktycznej, że instrumenty wspierające powiązania jednostek naukowo-badawczych z przedsiębiorstwami będą miały większy wpływ na innowacyjność, jeśli zostaną zaprojektowane z uwzględnieniem następujących zasad:

1. Innowacje powinny być wskazane jako ostateczny cel projektu.
2. Wśród celów należy wyszczególnić współpracę różnych środowisk.
3. Procedury aplikacyjne nie mogą być skomplikowane; warto podzielić je na dwa etapy: wniosek wstępny, uzupełniony po preselekcji do ostatecznej oceny w drugim etapie.
4. Nastąpi podsumowanie i analiza osiągniętych efektów projektu.

W świetle powyższego widać, że projekty celowe są zarówno wysoce efektywnym narzędziem wprowadzania innowacji, jak i przykładem skutecznej współpracy pomiędzy MSP a jednostkami naukowo-badawczymi. Dla tych ostatnich współpraca z przedsiębiorstwami jest jednym z najważniejszych sposobów udostępniania i rozpowszechniania wyników badań.